

ΓΕΛ ΛΟΥΡΟΥ

Α' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ

Η Ομηρική εποχή (1100 π. Χ. -750 π. Χ.)

• Ως αρχή της ελληνικής ιστορίας θεωρείται η περίοδος μετά την κατάρρευση του μυκηναϊκού κόσμου, το 1100 π. Χ. περίπου.

• Πηγές για την περίοδο αυτή είναι τα Ομηρικά έπη και η αρχαιολογική έρευνα, η δε εποχή ονομάζεται συμβατικά Ομηρική εποχή.

• Από τον 11ο ως τον 9ο αι. π. Χ. έχουμε ένα μεταβατικό στάδιο αναστατώσεων και μετακινήσεων πληθυσμών που οδήγησε τελικά σε μόνιμες εγκαταστάσεις και στις δυο πλευρές του Αιγαίου. Το διάστημα αυτό παλαιότερα αποκαλείτο από τους ερευνητές **Ελληνικός Μεσαίωνας ή σκοτεινοί χρόνοι**. Σήμερα θεωρείται περίοδος ανασυγκρότησης, οργανωτικής δημιουργίας και θεμελίωσης του ελληνικού πολιτισμού.

Στα τέλη του 12^{ου} π.Χ. αιώνα, η κάθοδος των Δωριέων προκαλεί αναστάτωση στον ελλαδικό χώρο. Η επικράτηση των Δωριέων συνετέλεσε σε ανακατατάξεις των ελληνικών πληθυσμών και στη δημιουργία μεταναστευτικού ρεύματος προς τις ακτές της Μικράς Ασίας.

Ο Ηρόδοτος και ο Θουκυδίδης μας πληροφορούν:

- πρώτη μετακίνηση πληθυσμών έγινε από τους Θεσσαλούς, οι οποίοι από τη Θεσπρωτία ήρθαν στη σημερινή Θεσσαλία.
- δεύτερο μεταναστευτικό ρεύμα, εξαιτίας της καθόδου των Δωριέων, έγινε από τη ΒΔ Ελλάδα στις αρχές του 11^{ου} αιώνα π.Χ. στην περιοχή της Πίνδου, της Φθιώτιδας, νότια του Ολύμπου και της Όσσας. Από την Πίνδο, Δωριείς μετακινήθηκαν στην Δωρίδα, και από εκεί πέρασαν στην Πελοπόννησο, με στόχο την υποταγή των αχαϊκών και μυκηναϊκών πληθυσμών

Για την κάθοδο των Δωριέων υπάρχουν δυο απόψεις:

- **Μυθολογική εξήγηση:** που οι Δωριείς ερμήνευσαν με τον **μύθο της επανόδου των Ηρακλειδών** (απόγονοι του Ηρακλή που επέστρεψαν)
- **Νεότερη επιστημονική άποψη:** οι Δωριείς ήταν ένα ελληνικό ποιμενικό φύλο που κατοικούσε σε ορεινές περιοχές της Ελλάδας και μετά τη διάλυση του μυκηναϊκού κόσμου κατέβηκε σε πεδινές περιοχές και τις κατέλαβε. Αυτό είχε ως άμεση συνέπεια τη δημιουργία δημογραφικού προβλήματος (αύξηση πληθυσμού), που εκτονώθηκε με τους αποικισμούς.

Ο πρώτος ελληνικός αποικισμός

Μέσα 11ου π. Χ. αι – 9 ο π. Χ. αι. ελληνικά φύλα πιεζόμενα από τους Δωριείς, μετακινούνται από την ηπειρωτική Ελλάδα, μέσω των νησιών του Αιγαίου, στις δυτικές ακτές της Μ. Ασίας.

Συγκεκριμένα:

1) Οι **Αιολείς**, ελληνικά φύλα που μιλούσαν την **αιολική διάλεκτο**

- ✓ Μετακινούνται από τη Θεσσαλία προς το ΒΑ Αιγαίο

- ✓ Εγκαθίστανται στην Τένεδο και τη Λέσβο και στα απέναντί τους παράλια της Μ. Ασίας, στην περιοχή που ονομάστηκε Αιολίς.

2) Οι **Ίωνες**, με άλλα ελληνικά φύλα (Δρύοπες, Μολοσσούς, Αρκάδες, Φωκείς, Μάγνητες κλπ.)

- ✓ από την Αττική, την Εύβοια και τη ΒΑ Πελοπόννησο μετακινούνται μέσω των Κυκλάδων προς Σάμο, Χίο και την απέναντι ακτή
- ✓ Ιδρύουν δώδεκα νέες πόλεις στη Μ. Ασία, οι οποίες στη συνέχεια συγκρότησαν το Πανιώνιο, θρησκευτική ένωση με κέντρο το ναό του Ποσειδώνα στο ακρωτήριο της Μυκάλης.
- ✓ Εξαπλώνονται σταδιακά στη μικρασιατική ακτή σε βάρος των άλλων φύλων, με αποτέλεσμα η περιοχή να ονομαστεί Ιωνία.

3) Οι **Δωριείς**, αν και δεν πιεζόντουσαν από άλλα φύλα, γνώρισαν τη θάλασσα και

- ✓ Αναχώρησαν από την κεντρική και νότια Πελοπόννησο (Λακωνία, Επίδαυρο, Τροιζήνα) και εγκαταστάθηκαν αρχικά σε νησιά του νότιου και ΝΑ Αιγαίου (Μήλο, Θήρα, Κρήτη, Ρόδο, Κω) και στη συνέχεια στις ΝΔ ακτές της Μ. Ασίας.
- ✓ Ίδρυσαν εκεί πόλεις, έξι από τις οποίες συγκρότησαν τη δωρική εξάπολη, θρησκευτική ένωση με κέντρο το ιερό του Απόλλωνα στο Τριόπιο ακρωτήριο της Κνίδου.

Οι άποικοι δημιουργούν μόνιμες εγκαταστάσεις, επεκτείνονται προοδευτικά στην ενδοχώρα και αναμειγνύονται μεταξύ τους και με τους γηγενείς πληθυσμούς.

Οικονομική, κοινωνική και πολιτική οργάνωση

A) Η οικονομία

- ✓ Βάση της οικονομικής ανάπτυξης είναι η **γη**.
- ✓ Έχουμε μια μορφή **κλειστής αγροτικής οικονομίας** (Τα μέλη μιας οικογένειας και όσοι εξαρτώνται από αυτή συγκροτούν τον οίκο και επιτελούν όλες τις παραγωγικές εργασίες.)
- ✓ Δεν υπάρχει βιοτεχνική ανάπτυξη.
- ✓ Τα παραγόμενα αγαθά καταναλώνονται εντός του οίκου
- ✓ Η έλλειψη αγαθών αναπληρώνεται με ανταλλακτικό εμπόριο, ανταλλαγή δώρων, πόλεμο ή πειρατεία
- ✓ Για την αξιολόγηση των αγαθών χρησιμοποιείται ως μέτρο το βόδι, δέρματα ζώων, μέταλλα ή και δούλοι.
- ✓ Το εξωτερικό εμπόριο (μέταλλα, δούλοι) διεξάγεται από τους Φοίνικες.

B) Η κοινωνία

- ✓ Μονάδα κοινωνικής συγκρότησης : ο **οίκος**.
- ✓ Τα μέλη του που συνδέονταν με συγγενικούς δεσμούς γίνονταν κάτοχοι γης και αποκτούσαν οικονομική ισχύ. Αυτοί ήταν οι **άριστοι** (ευγενείς)
- ✓ Όσοι δεν είχαν συγγενικούς δεσμούς με τους άριστους ήταν το **πλήθος**
- ✓ Οι **δημιουργοί**-τεχνίτες που εξυπηρετούν τις ανάγκες του οίκου ή γειτονικών οίκων και οικονομικά εξαρτημένοι από αυτούς
- ✓ Οι **δούλοι**, τέλος, αποτελούν περιουσιακό στοιχείο του οίκου. Έχουν αποκτηθεί από πολέμους ή από πειρατεία.

Γ) Η πολιτική οργάνωση

- ✓ Βασίζεται στους **συγγενικούς δεσμούς** (Φ(ρ)ατρίες, γένη → Φυλές → Φύλα → Κράτος).
- ✓ Οι πρώτες ελληνικές κοινωνίες οργανώνονται με **φυλετικά κριτήρια**.
- ✓ **Φυλετικό κράτος** μπορεί να προκύψει και από διάσπαση φύλου ή από ένωση φυλών του ιδίου φύλου.
- ✓ Η ανάγκη για αντιμετώπιση προβλημάτων οδηγεί στην πολιτική οργάνωση
- ✓ Όταν επέρχεται μόνιμη εγκατάσταση οι **βασιλείς γίνονται κληρονομικοί**
- ✓ **Εσωτερική διάρθρωση του κράτους**

- ❖ **ΒΑΣΙΛΙΑΣ** (Αρχηγός του στρατού στον πόλεμο – θρησκευτική και δικαστική εξουσία στην ειρήνη)
- ❖ **ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΓΕΡΟΝΤΩΝ** (Συμβούλιο ευγενών αρχηγών ισχυρών γενών- ονομάζονται και αυτοί βασιλείς. Σιγά σιγά περιορίζουν την εξουσία του βασιλιά)
- ❖ **ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ** (Πλήθος, κυρίως πολεμιστές), συγκαλείται από τον βασιλιά, για να ζητήσει τη γνώμη της για κάποια σημαντική απόφαση

Την ομηρική περίοδο διαμορφώνονται όλοι οι πολιτικοί θεσμοί που οδήγησαν από τα μέσα του 8ου αι. π. Χ. στην πολιτική συγκρότηση των ελληνικών κοινωνιών.

Δ) Ο πολιτισμός

- ✓ **Γραφή:** Μετά την πτώση των μυκηναϊκών ανακτόρων, **η γραμμική Β' ξεχάστηκε**. Για τρεις περίπου αιώνες δεν χρησιμοποιείται γραφή στον ελλαδικό χώρο. Τέλη 9^{ου} προς αρχές 8^{ου} αιώνα επανεμφανίζεται η γραφή μετά την **εισαγωγή του φοινικικού αλφαβήτου**. Τα σύμβολα του φοινικικού αλφαβήτου προσαρμόστηκαν στις φωνητικές αξίες της ελληνικής γλώσσας, ορισμένα σύμβολα αντιστοιχίστηκαν με τα ελληνικά φωνήεντα και έτσι προέκυψε η **πρώτη αλφαβητική γραφή** στην ιστορία.
- ✓ **Θρησκεία:** Κατά την ομηρική εποχή αρχίζουν να δημιουργούνται τα πρώτα **ιερά** που σταδιακά αποκτούν πανελλήνιο χαρακτήρα. **Παγιώνονται** οι θρησκευτικές αντιλήψεις που συγκροτούν **το ολυμπιακό δωδεκάθεο**.
- ✓ **Λογοτεχνία:** Διαμορφώνεται η πρώτη προφορική ελληνική ποίηση, η **επική ποίηση**. Υπόβαθρό της τραγούδια με ηρωικό περιεχόμενο από τη μυκηναϊκή εποχή. Οι Έλληνες της Μ. Ασίας συγκροτούν τα **ομηρικά έπη**. Οι ραψωδοί τα τραγουδούσαν στο λαό στα πανηγύρια ή στους ευγενείς στα μέγαρά τους. Η παράδοση θέλει ως δημιουργό των ομηρικών επών τον Όμηρο (Ιλιάδα-Οδύσσεια)
- ✓ **Τέχνη:** Λόγω των γεωμετρικών σχεδίων που κυριαρχούν στη διακόσμηση αγγείων και έργων μικροτεχνίας, η τέχνη ονομάστηκε **γεωμετρική**.